

УДК 027.7:001.8(091)(477.81)

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2023.55.13448>

ІСТОРІЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ БІБЛІОТЕКИ (з досвіду роботи Наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)

Світлана ГРИПІЧ, Галина СЕМЕНЮК

Рівненський державний гуманітарний університет,
Наукова бібліотека

вул. Пластова, 31, Рівне, 33000, Україна,

e-mail: library.rshu@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0003-0321-8478>

У статті розглянуто діяльність Наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету у рамках наукового проекту “Історія РДГУ”, метою якого є репрезентація наукового доробку навчального закладу. Охарактеризовано видані бібліографічні посібники та біобібліографічні покажчики, колективну монографію та інші дослідницькі проекти, в яких беруть участь співробітники бібліотеки.

Ключові слова: Рівненський державний гуманітарний університет, Науковий проект “Історія РДГУ”, біобібліографічний посібник, бібліографічний покажчик, наукові дослідження.

Одне з основних місць у діяльності Наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету відводиться науковій роботі. Її розвиток здійснюється з урахуванням вимог сучасного інформаційного суспільства та багатоаспектності його взаємозв’язків. Тематику досліджень визначають також завдання наукового та навчального процесу РДГУ.

Останніми десятиліттями в Україні активно досліджується історико-краєзнавча тематика, що дає змогу заповнити прогалини у вивченні складних питань суспільно-політичного та культурного розвитку. Тому в 2005 р. наша бібліотека ініціювала створення довгострокового наукового проекту “Історія РДГУ”, який має декілька складових, а також послідовність їх реалізації.

Одним з основних завдань цього проекту є репрезентація наукового доробку університету, що є складовою частиною історії нашого навчального закладу¹. Надзвичайно великий обсяг інформації спонукав нашу бібліотеку створити спеціальний фонд підручників, навчально-методичних посібників,

¹ Микола Шумелянко-Тайгурський, упор., *Рівненський державний гуманітарний університет: витоки, становлення, сьогодення: зб. нарисів* (Рівне: Вид. О. Зень, 2012); Олена Прищеп та ін., *Рівненський державний гуманітарний університет: історія та розвиток (1940–2010 рр.)* (Рівне: Волинські обереги, 2012).

довідкових видань, збірників наукових праць викладачів (у друкованому та електронному вигляді), виданих редакційно-видавничим відділом університету та іншими видавництвами. Його формування та поповнення стало підґрунтям для подальшого дослідження в межах проекту “Історія РДГУ”.

Отож, наступним етапом стали бібліографічні та біобібліографічні дослідження наукового і творчого доробку університету. Зі збільшенням обсягів інформації, універсальність та ексклюзивність запитів користувачів потребують оперативності бібліографічного пошуку та релевантності знайденої інформації. У зв’язку з цим значно зросла роль вторинних інформаційних ресурсів, таких як: науково-допоміжні бібліографічні та біобібліографічні покажчики, які є засобом доступу до першоджерел. З огляду на актуальність цього наукового напрямку наша бібліотека стала центром бібліографічних та біобібліографічних досліджень наукового і творчого доробку професорсько-викладацького колективу, як наукового та інтелектуального надбання університету. З цією метою ми постійно здійснюємо моніторинг наукових видань викладачів нашого навчального закладу та праць про них, що дозволяє скласти об’єктивну картину наукової діяльності університету².

Результатом таких досліджень стало укладання персональних біобібліографічних покажчиків серії “Академіки, доктори наук, професори РДГУ”, започаткованої ще 2006 року. До сьогодні у рамках цієї серії з’явилися друком 24 біобібліографічні покажчики.

Враховуючи те, що університет, крім гуманітарних, педагогічних та природничих спеціальностей, готує й фахівців культурно-мистецького напрямку, з 2011 р. наша бібліотека започаткувала серію “Діячі культури та мистецтва РДГУ”, яка сьогодні представлена двома біобібліографічними покажчиками. Кожне з цих видань – це окреме наукове дослідження наукового доробку та матеріалів про творчий шлях, діяльність науковців з метою максимально повного виявлення всіх опублікованих праць вчених та літератури про них. Хронологічні межі визначаються роком першої публікації та роком підготовки бібліографічного покажчика. Ці серії стали “акумуляторами” знань про здобутки науковців і набули широкої популярності серед користувачів. Але робота над проектом “Історія РДГУ” цим не обмежується. Невдовзі ми переконалися в необхідності створення систематизованих бібліографічних посібників, які б вичерпно інформували про науковий і творчий доробок науковців усіх факультетів університету. Адже таких видань, які б акумулювали інформацію про книги та публікації науковців університету за певний хронологічний відрізок часу, в нашому навчальному закладі ще не було. Отож, наша Наукова бібліотека стала ініціатором створення щорічника “Друковані праці Рівненського державного гуманітарного університету

² Світлана Грипич і Галина Семенюк, “Науково-дослідницька діяльність: історія, здобутки (до 75-річчя заснування наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету),” *Вісник Книжкової палати* 10 (2015): 34–37.

за ... рік”, який став логічним продовженням науково-дослідницького проекту “Історія РДГУ”. Перший випуск щорічника вийшов друком у 2006 році, на час написання статті їх видано вже сім. У кожному з них представлено від 2 до 3 тисяч бібліографічних записів книг, статей та інших друкованих, електронних видань, що інформують про наукові досягнення університету та напрямки його наукових досліджень. Матеріал згруповано за факультетами, у межах факультету – за алфавітним порядком прізвищ авторів. Окремий розділ щорічника інформує про видання та публікації, підготовлені безпосередньо нашою Науковою бібліотекою. Склад авторів відображено в допоміжному іменному покажчику³.

Наслідком пошуку нових форм і методів наукової діяльності у рамках наукового проекту “Історія РДГУ” став випуск біобібліографічного посібника “РДГУ в персоналіях” (Науковий літопис). Це видання є продовжуваним. Прикметно, що перший том цього літопису вийшов друком у 2010 р. до 70-річчя заснування РДГУ, а другий – у 2015 р., до 75-річчя нашого навчального закладу. Одне зі завдань, яке поставила перед собою бібліотека при підготовці цього видання – донести до сучасників творчу, наукову спадщину і залишити її для майбутніх поколінь студентів та викладачів як історичний літопис університету. Його змістовий характер витримано у певній однотипності структури. Користувачам запропоновано бібліографічні довідки про викладачів, основні етапи їхньої професійної та наукової діяльності, інформація про наукові школи, хронологічний покажчик праць, а також література про науковців та їх світлини. Усі записи у біобібліографічному посібнику мають наскрізну нумерацію, тому використання допоміжного іменного покажчика є дуже зручним, а зведений іменний покажчик містить усі прізвища, які зустрічаються в бібліографічному описі (співавтори, співкладачі, співредактори). Крім друкованих видань, усі ці посібники є і в електронному варіанті⁴. Наші дослідження творчого доробку викладачів університету були б неповними без наукового опрацювання збірників наукових праць РДГУ. Адже зі збільшенням кількості випусків таких збірників нарощується велика кількість інформаційних джерел, що потребує відповідного наукового аналітико-синтетичного опрацювання. Тому наша бібліотека стала ініціатором створення продовжуваних випусків бібліографічного покажчика “Наукові праці Рівненського державного гуманітарного університету («Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти»)”⁵. Його започаткували у 2006 р., вже вийшло друком п’ять частин, що загалом охоплюють зміст збірників за 1996–2013 рр. Для зручності користування описи статей розміщено в алфавітному порядку. Допоміжний апарат, окрім авторського покажчика, містить предметний покажчик та покажчик персоналій. Розпочаті нами дослідження з історії РДГУ наштовхнули на думку – створити бібліографічний довідник

³ “«В науку вкладено життя» (Літописи РДГУ),” *Вісник Книжкової палати* 11 (2011): 11–12.

⁴ Там само.

“Науковці Рівненського державного гуманітарного університету. (Метабібліографія)”. Над втіленням цієї ідеї колектив Наукової бібліотеки працює і дотепер. Також сьогодні ми працюємо і над підготовкою до друку ретроспективного бібліографічного покажчика “Наукові записки Рівненського державного педагогічного інституту (1953–1967 рр.)”. Результатом наукових досліджень є не тільки підготовка до друку відповідних посібників. Наша бібліотека висвітлює свої наукові напрацювання у фахових періодичних виданнях, оприлюднює на наукових конференціях. За період роботи над проектом “Історія РДГУ” ми переконалися, що наші здобутки в науковій бібліографії та біобібліографії наукового доробку університету є потрібними та ефективно використовуються в науковому та навчальному процесах. Адже це допоможе майбутнім дослідникам у наукових пошуках історичних аспектів розвитку вітчизняної освіти, науки, сприятиме кращому висвітленню розвитку педагогічної та психологічної думки в Україні. Продовжуючи роботу над проектом “Історія РДГУ”, поступове поглиблене вирішення поставлених завдань привело до цікавих знахідок та висновків.

Поштовхом до подальших наших наукових розробок став і ювілей Рівненського державного гуманітарного університету та Наукової бібліотеки, які у 2015 р. відзначили своє 75-ліття. За всі ці роки багатоаспектна робота нашого навчального закладу активно висвітлювалася у періодиці та інших виданнях. А це значний обсяг інформації, який бібліотека ретельно напрацьовувала роками у відповідному розділі красназавчої картотеки, електронному каталозі та інших інформаційно-пошукових системах. Та попереду нас чекала не менш складна дослідницька робота, результатом якої став випуск науково-допоміжного бібліографічного посібника “Сторінками історії: Рівненський державний гуманітарний університет у книгах та періодичних виданнях (1940–2015)” (Рівне, 2015)⁵. Аналогів цьому виданню у нашому університеті ще не було. Це перша спроба узагальнити і систематизувати величезний масив інформації про наш університет. Вміщені у ньому видання багатоаспектно висвітлюють історію становлення, розвиток, трансформаційні процеси, що відбувалися впродовж 75 років існування нашого навчального закладу. Адже посібник відображає літературу, опубліковану впродовж 1940–2015 рр. Його укладачі максимально відобразили видання не тільки з фондів Наукової бібліотеки РДГУ, але й фондів Рівненської державної обласної універсальної наукової бібліотеки. Більшість матеріалів переглянуто *de visu*. Окремі бібліографічні описи супроводжуються анотаціями довідкового та уточнюючого змісту. Загальний обсяг бібліографічних записів нараховує 2 878 позицій. Авторський колектив посібника доклад зусиль для найповнішого відображення матеріалів та їх бібліографічного редагування. Уся сукупність бібліографічних описів друкованих видань створює цілісну картину дослідження

⁵ Світлана Грипич та ін., уклад., *Сторінками історії: Рівненський державний гуманітарний університет у книгах та періодичних виданнях (1940–2015)* (Рівне: РДГУ, 2015).

історії та розвитку РДГУ у друкованих засобах інформації: навчальний, науковий процес, студентське життя, культурно-мистецькі заходи тощо. Хронологічне розташування матеріалу дозволяє відстежити трансформаційні процеси, які відбувалися у ВНЗ відповідно до вимог часу. Зорієнтуватися у великому масиві документів користувачам допомагає іменний покажчик авторів, співавторів, укладачів, редакторів та інших осіб, а також список скорочень, використаних у тексті. Доповнюють зміст посібника ілюстрації. Ми переконані, що це видання поповнить скарбницю краєзнавчої бібліографії Рівненщини та нашого університету зокрема⁶.

Упродовж останніх десятиліть в Україні спостерігається помітний інтерес до історії бібліотек. Адже раніше це було одним із малодосліджених питань в історії бібліотечної справи. І наша бібліотека, оперативно реагуючи на інформаційні запити часу, теж долучилася до роботи у цій царині. Дотепер про історію нашої бібліотеки не було комплексного історичного дослідження. У попередні роки з'являлися лише окремі публікації у збірниках матеріалів конференцій, що фрагментарно висвітлювали історичні етапи розвитку бібліотеки. Тому вивчення та збереження історії бібліотеки, донесення її до прийдешніх поколінь є не тільки нашим обов'язком, а й фундаментом, який дозволяє сучасному поколінню розвиватися та примножувати досвід, творити подальшу історію. Відтак, було розроблено комплекс планово-технологічних завдань, опрацьовано значний обсяг матеріалу з архівів, досліджено звітну документацію за попередні десятиліття, зібрано спогади ветеранів та ін., при цьому вдалося віднайти надзвичайно цінний матеріал. Результатом цієї роботи став випуск колективної монографії «Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету (1940–2015 рр.). До 75-річчя заснування» (Рівне, 2015)⁷. Це видання висвітлює широке коло функцій бібліотечної діяльності, здобутки та проблеми з моменту її заснування і до сьогодні: створення відділів бібліотеки, формування довідково-пошукового апарату, розвиток інформаційного сервісу, впровадження новітніх технологій тощо. Книга не тільки знайомить з історією розвитку Наукової бібліотеки РДГУ, вона є своєрідним звітом її діяльності за всі роки існування. Доповнюють видання спогади професорсько-викладацького складу про нашу бібліотеку. Окремим розділом подано бібліографічні описи друкованих праць Наукової бібліотеки від 1966 р. і до сьогодні. Для зручності до цього розділу створено іменний покажчик друкованих праць. Доповнюють книгу та роблять її змістовнішою фотосвітлини з минулого та теперішнього життя нашої бібліотеки⁸.

⁶ Людмила Шугаєва, «Посібник, який слугуватиме людям,» рецензія на *Сторінками історії: Рівненський державний гуманітарний університет у книгах та періодичних виданнях*, уклад. С. Н. Грипич, Л. М. Буравкова, Л. В. Ковальчук, Л. С. Кушка, *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії* 26 (2015): 294–295.

⁷ Світлана Грипич, ред., *Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету (1940–2015)* (Рівне: РДГУ, 2015).

⁸ Грипич і Семенюк, «Науково-дослідницька діяльність,» 34–37.

Наукова діяльність бібліотеки не обмежується рамками перелічених вище науково-дослідницьких проектів. Ми видаємо дуже багато різноманітних посібників, бібліографічних покажчиків, видовий та тематичний репертуар яких надзвичайно широкий. Тому для висвітлення всього спектру видань бібліотеки та їх популяризації серед користувачів у 2011 р. створено бібліографічний покажчик “Бібліографічні посібники наукової бібліотеки РДГУ 2001–2011 рр.”. Це видання стало результатом моніторингу бібліографічного репертуару, створеного Науковою бібліотекою за 10 років. Адже за цей період підготовлено і видано понад 100 назв бібліографічних покажчиків (науково-допоміжних, рекомендаційних, ретроспективних, поточних) різноманітного цільового та читацького спрямування.

Упродовж наступних років видавнича діяльність бібліотеки теж була досить інтенсивною. Отож, ми дійшли висновку про необхідність створення більш повного видання. І вже 2014 р. видано покажчик “Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету. Друковані праці”. Його випуск присвячувався 75-річчю заснування нашої бібліотеки. Порівняно з попереднім, цей бібліографічний покажчик доповнили новою інформацією. Зокрема, вперше окремим розділом ми подали інформацію про книги, а також публікації у наукових збірниках, продовжуваних та періодичних виданнях, що їх підготували працівники нашої бібліотеки. Також уперше в покажчику подані описи публікацій, які висвітлюють діяльність Наукової бібліотеки РДГУ, або ж згадують чи посилаються на її досвід. Серед авторів цих публікацій – викладачі університету, журналісти рівненських газет, аспіранти та пошукачі, які послуговуються досвідом нашої бібліотеки. Для зручності користування цим виданням укладено іменний покажчик. Фотогалерея містить світлини бібліографічних посібників, виданих бібліотекою.

Отже, наукова робота займає гідне місце у діяльності нашої бібліотеки, а результати її досліджень отримали схвальну оцінку наукової спільноти нашого університету. Так, за підсумками наукової роботи РДГУ у 2009–2010 навчальному році співробітників бібліотеки відзначили як зразковий науковий колектив за успіхи в науковій діяльності. Адже в нашій бібліотеці гармонійно поєднуються досвід і новаторство, корегуються функції та напрямки діяльності відповідно до змін у суспільстві та пріоритетів користувачів інформації.

REFERENCES

- Hrypych, Svitlana, Liudmyla Buravkova, Larysa Kovalchuk, and Liubov Kushka, comps. *Storinkamy istorii: Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet u knyhakh ta periodychnykh vydanniakh (1940–2015)*. Rivne: RDHU, 2015. (in Ukrainian).
- Hrypych, Svitlana, and Halyna Semeniuk. “Naukovo-doslidnytska diialnist: istoriia, zdobutky (do 75-richchia zasnuvannia naukovoï biblioteky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu).” *Visnyk Knyzhkovoï palaty* 10 (2015): 34–37. (in Ukrainian).
- Pryshchepa, Olena, Valentyna Dobrochynska and Valerii Sheretiuk. *Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet: istoriia ta rozvytok (1940–2010 rr.)*, edited by Ruslan Postolovskyi. Rivne: Volynski oberehy, 2012. (in Ukrainian).
- Shuhaieva, Liudmyla. “Posibnyk, yakyy sluhuvatyme liudiam.” *Retsenziia na Storinkamy istorii: Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet u knyhakh ta periodychnykh vydanniakh (1940–2015)*, compiled by Svitlana Hrypych et al. *Aktualni problemy vitchyznianoï ta vsesvitnoï istorii* 26 (2015): 294–295. (in Ukrainian).
- Shumelianko-Taihurskyi, Mykola, comp. *Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet: vytoky, stanovlennia, sohodennia: zb. Narysiv*. Rivne : Vyd. O. Zen, 2012. (in Ukrainian).
- “«V nauku vkladeno zhyttia» (Litopysy RDHU).” *Visnyk Knyzhkovoï palaty* 11 (2011): 11–12. (in Ukrainian).

THE HISTORY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN A LIBRARY'S SCIENTIFIC RESEARCHES (from the experience of work of the Scientific Library of Rivne State Humanitarian University)

Svitlana HRYPYCH, Halyna SEMENIUK

Rivne State Humanitarian University,
Scientific Library

31 Plastova str., 33000, Rivne, Ukraine,
e-mail: library.rshu@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0003-0321-8478>

The article examines the activities of the Scientific Library of the Rivne State Humanitarian University within the framework of the scientific project “History of the Rivne State Humanitarian University”, the purpose of which is to represent the scientific achievements of the educational institution. The published bibliographic guides and biobibliographic indexes, collective monograph and other research projects in which the library staff participate are characterized.

Keywords: Rivne State Humanitarian University, Scientific project “History of the Rivne State Humanitarian University”, biobibliographic guide, bibliographic index, scientific research.

Стаття надійшла до редколегії 10.10.2018

Стаття прийнята до друку 01.10.2019